

**Міністерство освіти і науки України
Київський національний торговельно-економічний університет
Харківський торговельно-економічний інститут КНТЕУ**

**Факультет економіки та управління
Кафедра економіки та безпеки бізнесу**

ЗАТВЕРДЖУЮ

Заступник директора з науково-педагогічної роботи ХТЕІ КНТЕУ

 А. В. Катаєв

«24» 12 2018 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Економіка туризму

(повна назва навчальної дисципліни)

для підготовки
студентів освітнього
ступеня

бакалавр

(бакалавр чи магістр)

року набору

2018

галузі знань

24 Сфера обслуговування

(шифр і назва галузі знань)

спеціальність

242 Туризм

(шифр і найменування напрямку підготовки)

спеціалізації

Туризм

(найменування спеціалізації)

Харків, 2019 рік

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Робоча програма навчальної дисципліни «Економіка туризму» розроблена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки бакалаврів спеціальності 242 Туризм галузі знань 24 Сфера обслуговування.

Метою викладання навчальної дисципліни є набуття майбутніми фахівцями ґрунтовних економічних знань з особливостей економічних відносин та економічного механізму підприємств туризму, сучасного економічного мислення та комплексного розуміння проблем управління виробничою і комерційно-фінансовою діяльністю, а також умінь та практичних навичок їх розв'язання.

Предметом вивчення навчальної дисципліни є форми і методи господарювання туристичних підприємств за умов обмежених економічних і природних ресурсів.

Міждисциплінарні зв'язки вивчення навчальної дисципліни ґрунтуються на знаннях навчальних дисциплін «Економічна теорія», «Економічна інформатика», «Організація туризму», «Статистика» та є основою для подальшого засвоєння професійних навчальних дисциплін, таких як «Менеджмент», «Бухгалтерський облік», «Еволюція туризму», «Маркетинг в туризмі», «Фінанси, гроші та кредит», «Зовнішньоекономічна діяльність підприємства», «Моделювання фінансово-господарської діяльності підприємства», проходженні практик.

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Робоча програма навчальної дисципліни «Економіка туризму» розроблена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки бакалаврів спеціальності 242 Туризм галузі знань 24 Сфера обслуговування.

Метою викладання навчальної дисципліни є набуття майбутніми фахівцями ґрунтовних економічних знань з особливостей економічних відносин та економічного механізму підприємств туризму, сучасного економічного мислення та комплексного розуміння проблем управління виробничою і комерційно-фінансовою діяльністю, а також умінь та практичних навичок їх розв'язання.

Предметом вивчення навчальної дисципліни є форми і методи господарювання туристичних підприємств за умов обмежених економічних і природних ресурсів.

Міждисциплінарні зв'язки вивчення навчальної дисципліни ґрунтуються на знаннях навчальних дисциплін «Економічна теорія», «Економічна інформатика», «Організація туризму», «Статистика» та є основою для подальшого засвоєння професійних навчальних дисциплін, таких як «Менеджмент», «Бухгалтерський облік», «Еволюція в туризмі», «Маркетинг в туризмі», «Фінанси, гроші та кредит», «Зовнішньоекономічна діяльність підприємства», «Моделювання фінансово-господарської діяльності підприємства», проходженні практик.

2. ЗАПЛАНОВАНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

Навчальна дисципліна забезпечує набуття студентами:

загальних компетентностей:

ЗК 1. Розуміння та власне осмислення основних світоглядних компетентностей, концепцій і принципів у навчанні і професійній діяльності.

ЗК 2. Здатність до критичного мислення, аналізу і синтезу.

ЗК 4. Здатність шукати, обробляти та аналізувати інформацію з різних джерел.

ЗК 5. Здатність зосереджуватись на якості та результаті при виконанні завдань.

ЗК 6. Навички використання інформаційних та комунікативних технологій.

ЗК 7. Здатність визначати, формулювати і вирішувати проблеми;

фахових компетентностей:

ФК 3. Здатність використовувати загальні методи наукових досліджень з використанням сучасних технічних засобів та інформаційно-комунікаційних технологій.

ФК 10. Здатність організовувати туристичний бізнес, процеси створення і розвитку взаємодії різних учасників туристичного ринку.

ФК 11. Здатність з'ясовувати причинно-наслідкові зв'язки, аналізувати й узагальнювати зовнішню і внутрішню управлінську інформацію для здійснення планування, організовування, мотивування працівників та контролю за діяльністю підлеглих в підрозділах туристичних підприємств.

ФК 14. Здатність економічно обґрунтовувати управлінські рішення, визначати ефективність фінансово-господарської діяльності туристичних підприємств.

ФК 15. Здатність до критичного управлінського мислення та навичок аналітичного рівня щодо систематизації даних.

ФК 16. Здатність збирати, обробляти, систематизувати та узагальнювати інформацію про діяльність туристичного підприємства, формувати на її основі стратегії розвитку;

програмних результатів навчання:

ПРН 22. Уміння здійснювати ефективний контроль та оперативне регулювання діяльності, здатність володіти технологіями розробки та прийняття оперативних і тактичних управлінських рішень.

ПРН 23. Уміння аналізувати фінансові результати і відображувати їх у бухгалтерській звітності.

ПРН 24. Уміння визначати особливості господарсько-фінансового механізму суб'єктів господарської діяльності в туристичному бізнесі.

ПРН 25. Уміння розробляти економічну стратегію туристичних підприємств.

3. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Тема 1. Роль і місце туризму в системі ринкового господарства країни

Сутність туризму як виду економічної діяльності. Функції туризму. Економічна природа та характеристика окремих функцій – наявність виробничої діяльності з виробництва туристичного продукту та туристичних послуг на туристичних підприємствах. Завдання, що вирішуються туристичними підприємствами в процесі реалізації кожної функції.

Місце і роль туризму в системі ринкового господарства України, їх взаємозв'язок з іншими галузями ринкового господарства. Соціально-економічне значення туризму. Основні показники, що характеризують соціально-економічне значення і розвиток туризму.

Поняття туристичної індустрії. Роль туристичної індустрії в комплексному обслуговуванню споживачів.

Тема 2. Основи економіки туризму

Сучасний туризм як економічне явище. Сутність поняття «економіка». Економічні закони. Дефініції поняття «економіка туризму». Макроекономіка, мезоекономіка і мікроекономіка туризму. Завдання економіки туризму. Предмет економіки туризму. Принципи економіки туризму. Економічні функції туризму. Економічне значення туристичної діяльності в національній економіці. Завдання економічної діяльності суб'єктів туристичного бізнесу. Обмежувальні фактори туризму як галузі економіки.

Дефініція понять «послуга», «товар», туристичний продукт», «туристична послуга». Види туристичного продукту. Визначення валового туристичного продукту.

Фактори, які визначають рішення про туристичне споживання. Споживча вартість для туриста. Туристичний експорт і туристичний імпорт. Склад процесу виробництва і споживання туристичних послуг. Чисті витрати туриста. Крива байдужості споживача туристичного продукту.

Сутність та особливості спеціалізації і кооперації в економіці туризму. Концентрація виробництва в економіці туризму. Інтеграція підприємств. Диверсифікація підприємств. Завдання та принципи туристичної політики.

Тема 3. Туристичний ринок та елементи його інфраструктура

Сутність туристичного ринку. Умови ефективного функціонування туристичного ринку. Функції туристичного ринку. Суб'єкти туристичного ринку. Поняття туристичного кругообігу.

Споживання і потреби, їх суть та економічна характеристика. Споживчий попит як форма прояву потреби та елемент ринку. Фактори, що обумовлюють обсяги та структуру попиту на споживчі товари і послуги. Інструменти державного регулювання споживання та купівельної спроможності населення. Баланс доходів та витрат населення (домогосподарств) як основа прогнозування обсягу попиту на споживчі товари та послуги. Місткість

туристичного ринку та методика її визначення. Соціально-економічний портрет українського туриста. Основні тенденції розвитку споживання та формування споживчого попиту в Україні.

Поняття товарної пропозиції споживчих товарів і послуг. Роль національного виробництва та імпорту в формуванні пропозиції споживчих товарів і послуг в Україні.

Поняття кон'юнктури ринку та методичні засади її оцінки. Стан конкуренції на споживчому ринку та чинники, що його обумовлюють.

Особливості функціонування ринку туристичних послуг в Україні.

Інфраструктура споживчого ринку та її роль у забезпеченні його розвитку. Елементи інфраструктури туристичного ринку. Характеристика та види туристичної інфраструктури. Показники розвитку туристичної інфраструктури. Тенденції розвитку туристичної інфраструктури в Україні та основні чинники, що їх визначають. Оцінка потреби в розвитку туристичної інфраструктури та матеріально-технічної бази туристичного бізнесу.

Тема 4. Туристичний бізнес як економіко-технологічна система

Поняття туристичного бізнесу. Специфіка туристичного бізнесу. Цілі та суб'єкти туристичного бізнесу. Необхідні умови розвитку підприємництва в туризмі. Принципи підприємництва в туристичному бізнесі. Характерні риси підприємницької діяльності в туризмі. Функції підприємництва в туризмі. Зовнішнє і внутрішнє середовище туристичного підприємства. Основні партнери туристичного підприємства, які утворюють його бізнес-систему.

Основні сфери туристичного бізнесу. Сфера виробництва: види, особливості функціонування, проблеми розвитку. Комерційний туристичний бізнес, умови його розвитку. Сфера фінансово-кредитного підприємництва: суть і основні ознаки. Сфера консалтингу: поняття та особливості.

Туристичне підприємство як відкрита соціально-економічна система. Економічна модель туристичної організації. Функції, права та відповідальність туристичного підприємства. Механізм функціонування туристичного підприємства в сучасних економічних умовах. Напрями та види діяльності туристичного підприємства. Операційна діяльність туристичного підприємства. Операції (процеси) туристичного підприємства: сутність і типологія, вплив на ефективне господарювання. Сутність фінансової діяльності підприємства. Фінансовий механізм туристичного підприємства та характеристика його основних елементів. Поняття та види інвестиційної діяльності туристичного підприємства. Пріоритетні цілі інвестиційної діяльності в сфері туризму. Інноваційна діяльність туристичного підприємства: зміст, роль, види та напрями. Пріоритетні напрями впровадження інновацій в туризмі.

Аналіз господарської діяльності туристичного підприємства як підсистеми загальної системи управління туристичного підприємства. Роль економічного аналізу у підвищенні ефективності діяльності туристичного підприємства. Аналіз як вихідна передумова планування. Методи аналізу.

Зміст та основні принципи планування діяльності туристичного підприємства. Поняття та види планів. Технологія планування діяльності

туристичного підприємства. Цільові характеристики діяльності туристичного підприємства, їх класифікація, вимоги до формування.

Сутність і роль стратегії в розвитку туристичного бізнесу. Види базових економічних стратегій діяльності підприємств. Стратегічний набір підприємства. Основні вимоги до стратегічного набору. Процес обґрунтування економічної стратегії підприємства та розробка стратегічних альтернатив. Склад та завдання корпоративної стратегії. Зміст стратегій зростання та стабілізації. Особливості стратегії диверсифікації діяльності. Зміст та характеристика ділової стратегії підприємства. Види ділових стратегій. Види та особливості функціональних стратегій підприємства. Стратегія діяльності туристичного підприємства на споживчому ринку та її обґрунтування.

Тема 8. Економічний потенціал туристичного підприємства

Поняття і типологія економічних ресурсів. Поняття «економічний потенціал підприємства». Ознаки потенціалу підприємства. Структура економічного потенціалу підприємства. Виробничий потенціал підприємства. Ресурсний потенціал підприємства.

Поняття економічних ресурсів і ресурсного потенціалу туристичних підприємств. Складові частини ресурсного потенціалу та їх взаємозв'язок у процесі надання туристичних послуг. Форми економічного взаємозв'язку окремих елементів ресурсного потенціалу туристичних підприємств. Особливості використання ресурсного потенціалу туристичних підприємств.

Оптимальне співвідношення окремих видів ресурсів туристичних підприємств. Показники ефективності використання ресурсів підприємств туристичної сфери. Основні напрями підвищення ефективності ресурсного потенціалу туристичних підприємств.

Тема 6. Управління трудовими ресурсами (персоналом) туристичного підприємства

Соціально-економічна сутність і особливості праці в туризмі. Суспільне значення праці працівників туристичної сфери.

Поняття трудових ресурсів, трудового колективу, кадрів, персоналу туристичних підприємств. Класифікація трудових ресурсів в туризмі. Джерела формування трудових ресурсів. Діяльність підприємств туристичної сфери на ринку робочої сили. Соціальні гарантії працівникам туристичних підприємств.

Вихідні передумови, цілі та завдання управління трудовими ресурсами туристичних підприємств.

Поняття продуктивності, ефективності й якості праці в туризмі. Показники оцінки продуктивності праці працівників туристичних підприємств. Особливості визначення та оцінки рівня продуктивності праці на туристичних підприємствах. Фактори, що обумовлюють рівень та можливості зростання продуктивності праці на туристичних підприємствах. Ефективність використання трудових ресурсів на туристичних підприємствах. Основні напрями підвищення ефективності використання трудових ресурсів в туризмі.

Організація матеріального стимулювання праці працівників на

туристичних підприємствах. Принципи стимулювання праці в умовах ринкових відносин та їх використання на туристичних підприємствах.

Форми і системи оплати праці, що застосовуються на туристичних підприємствах: їх сутність, переваги та недоліки. Принципи вибору форм та систем організації заробітної плати.

Сутність преміальної системи. Особливості змісту й організації виплат за різними преміальними системами.

Зміст плану з праці на туристичних підприємствах, порядок його розробки. Структурно-логічна схема розробки плану з праці та характеристика змісту окремих етапів роботи.

Планування потреби в трудових ресурсах на туристичних підприємствах. Забезпечення взаємозв'язку програми розвитку трудових ресурсів з основними показниками діяльності підприємств туристичної сфери. Методи планування чисельності персоналу на туристичних підприємствах в цілому та за окремими категоріями персоналу.

Тема 7. Майновий потенціал туристичного підприємства та джерела його фінансування

Сутність матеріальних ресурсів туристичних підприємств. Основні елементи матеріальних ресурсів. Економічна сутність товарних ресурсів. Показники ефективності використання товарних ресурсів. Шляхи підвищення ефективності використання товарно-матеріальних ресурсів туристичного призначення.

Суть та основні елементи матеріально-технічної бази туристичних підприємств. Основні засоби підприємств туристичної сфери. Характеристика основних засобів туристичних підприємств. Види та оцінка вартості основних засобів туристичних підприємств.

Поняття виробничої потужності та пропускної спроможності засобів розміщення туристів. Особливості оцінки ефективності використання виробничої потужності та пропускної спроможності підприємств готельного господарства туристичних комплексів.

Вихідна база для управління оборотними активами. Завдання управління запасами. Визначення потреби запасів товарно-матеріальних цінностей. Оптимізація поточних витрат з обслуговування запасів. Оптимальний розмір партії поставки. Нормування виробничих запасів.

Зміст та етапи управління дебіторською заборгованістю. Фактори впливу на рівень дебіторської заборгованості підприємств. Прискорення оборотності дебіторської заборгованості.

Фінансові ресурси туристичного підприємства: сутність, склад, класифікація та джерела формування. Місце фінансових ресурсів у складі ресурсів підприємства.

Сутність та класифікація капіталу підприємства. Власний капітал підприємства: сутність, склад, класифікація, функції, відмітні особливості. Позиковий капітал підприємства: сутність, склад, класифікація, функції, відмітні особливості.

Методичний інструментарій аналізу капіталу підприємства: поняття, завдання, етапи та основні методи. Планування обсягу та структури капіталу підприємства: сутність, етапи та методи.

Резерви зростання капіталу туристичного підприємства.

8. Планування виробництва та реалізації туристичного продукту

Виробничі цикли туристичних організацій. Процес придбання товарно-матеріальних і нематеріальних цінностей, необхідних для здійснення діяльності туристичної організації. Принципи комерційної логістики. Склад операцій процесу заготівлі товарно-матеріальних цінностей. Методи визначення потреби в товарно-матеріальних цінностях. Матеріальний баланс туристичної організації. Політика туристичної організації щодо умов постачань. Транзитна і складська форми постачання товарно-матеріальних і нематеріальних цінностей.

Сутність виробничого процесу в туризмі. Загальні принципи організації виробничого процесу. Операції виробничого процесу. Виробнича потужність організації. Фактори впливу на виробничу потужність підприємства. Оцінка ефективності використання виробничої потужності. Процес реалізації туристичних продуктів і послуг. Етапи технології продажу послуг в туризмі.

Сутність, склад пропозиції та обсягу реалізації туристичного продукту на туристичних підприємствах. Показники оцінки обсягу пропозиції послуг туристичних підприємств. Показники оцінки обсягу реалізації туристичних послуг туроператорів, турагентів.

Вихідні передумови, цілі та завдання управління обсягом реалізації послуг на туристичних підприємствах. Структурно-логічна схема процесу управління обсягом реалізації послуг та характеристика змісту окремих етапів роботи. Методика розробки продуктової програми на туристичних підприємствах на прогностичний період.

Оптимізація продуктової програми відповідно до стратегії розвитку підприємства. Визначення обсягу надання послуг у точці беззбиткової діяльності, мінімальної та нормальної рентабельності.

Тема 9. Витрати на виробництво та реалізацію туристичного продукту

Економічна сутність поточних витрат туристичних підприємств. Класифікація поточних витрат підприємств туристичної сфери залежно від напрямів діяльності, функціонального призначення, за елементами витрат відповідно до норм Національного стандарту бухгалтерського обліку. Фактори, що визначають обсяг та рівень поточних витрат підприємств туристичної сфери. Характеристика впливу на поточні витрати зовнішніх та внутрішніх факторів.

Поняття, склад та структура експлуатаційних витрат в засобах розміщення туристів. Поточні витрати турагентів та туроператорів.

Особливості визначення собівартості в засобах розміщення туристів. Експлуатаційна та повна собівартість послуг розміщення. Особливості визначення собівартості туристичного продукту.

Показники оцінки загального обсягу і рівня поточних витрат на туристичних підприємствах: абсолютні, відносні, показники ефективності.

Цілі та завдання управління поточними витратами на підприємствах туристичної сфери. Структурно-логічна схема процесу управління поточними витратами та характеристика змісту окремих етапів роботи. Планування обсягу поточних витрат підприємств туристичної сфери. Методи обґрунтування плану поточних витрат загалом та по окремих групах витрат.

Тема 10. Цінова політика в сфері туристичного бізнесу

Економічна природа та сутність ціни в ринковій економіці. Наукові теорії ринкового ціноутворення. Система і класифікація цін на товари і послуги споживчого ринку. Особливості державного регулювання цін в Україні на сучасному етапі та його вплив на ціноутворення на туристичних підприємствах. Співвідношення регульованих та вільних ринкових цін на продукцію, товари та послуги на туристичних підприємствах.

Види цін на послуги підприємств туристичної сфери. Суть та склад ціни туристичного продукту. Комплексність ціни туристичного продукту. Склад та структура ціни на окремі види туристичних послуг: на туристсько-екскурсійне обслуговування, на транспортні послуги (автобусні, залізничні, авіа тощо) та інші. Структура ціни туристичного продукту на одного туриста. Поняття та структура відпускної вартості одного туродня в туристичних підприємствах.

Механізм формування цін на послуги готельного господарства. Структура ціни на основні (послуги розміщення) та додаткові послуги підприємств готельного господарства, характеристика її складових елементів. Поняття та структура відпускної вартості одиниці послуги (одна людино-доба) проживання в засобах розміщення туристів. Структурні елементи роздрібної ціни на інші послуги підприємств туристичної індустрії. Визначення повної собівартості, прибутку та податку на додану вартість у складі роздрібної ціни на інші послуги. Фактори, що впливають на їх величину. Комерційні знижки і надбавки до роздрібних цін та умови їх застосування. Моделювання і калькулювання ринкових цін на основні, додаткові послуги та продукцію підприємств туристичної сфери.

Цінова політика підприємств туристичної сфери на національному та міжнародному туристичному ринку. Цінова політика туристичного підприємства та її вплив на формування доходу від реалізації. Особливості формування оптових цін та плати за посередницькі послуги. Особливості формування товаровиробниками відпускних цін на товари.

Тема 11. Фінансові результати господарювання суб'єктів туристичного бізнесу

Поняття, види та класифікація фінансових результатів діяльності туристичного підприємства.

Економічна сутність доходів туристичного підприємства та характеристика їх складу. Класифікація доходів туристичного підприємства залежно від напрямів діяльності, підходу до оцінки. Джерела утворення доходів

туристичного підприємства. Послуги як джерело формування доходів туристичного підприємства. Дохід від реалізації як головна складова доходів туристичного підприємства. Показники, що характеризують обсяг та рівень доходу від реалізації. Методика його розрахунку. Фактори, що впливають на формування обсягу та складу доходу від реалізації. Основні резерви зростання доходів туристичного підприємства за окремими видами діяльності. Оцінка критичних обсягів діяльності туристичного підприємства: «точки беззбитковості» та «точки цільової рентабельності». Методи аналізу та планування обсягу доходів туристичного підприємства. Поняття можливого та необхідного обсягу доходів, методичні підходи до визначення їх обсягу.

Прибуток як економічна категорія та узагальнюючий показник економічної ефективності господарської діяльності підприємств туристичної сфери. Види та джерела утворення прибутку підприємств туристичної сфери. Економічні підходи до характеристики прибутку підприємства: залежно від виду діяльності, порядку визначення, методики оцінки, мети визначення. Поняття мінімального, цільового, нормального та максимального прибутку туристичних підприємств, методичні підходи до оцінки його розмірів.

Вихідні передумови та зміст управління прибутком (фінансовим результатом) та рентабельністю підприємств туристичної сфери. Структурно-логічна схема процесу управління фінансовими результатами та характеристика змісту окремих етапів роботи.

Методичні підходи до розробки плану (прогнозу) формування фінансового результату (прибутку) підприємств туристичної сфери. Поняття можливого та необхідного обсягу прибутку, методичні підходи до визначення їх обсягу. Методи планування можливого прибутку підприємств туристичної сфери в цілому та по окремих джерелах формування.

Обґрунтування потреби туристичних підприємств за окремими напрямками використання прибутку: виробничий розвиток, соціальний розвиток, споживання власників, резервування тощо. Порядок планування розподілу планового чистого прибутку підприємств туристичної сфери.

Податкова політика туристичного підприємства та її вплив на фінансові результати. Елементи податкової політики. Класифікація податкових платежів туристичного підприємства за звичайною системою оподаткування.

Загальна характеристика окремих видів податкових платежів туристичного підприємства. Оподаткування субтуристичних підприємств: звичайна та спрощена система. Принципова модель обчислення податку на прибуток.

Етапи формування податкової політики підприємства. Показники оцінювання податкової політики підприємства.

Аналіз та планування податкових платежів. Резерви оптимізації податкового навантаження.

Тема 12. Ефективність діяльності і конкурентоспроможність суб'єктів туристичного бізнесу

Поняття ефекту як результату діяльності підприємства, аналітичного

показника і критерію оцінки його діяльності. Ефективність діяльності підприємства: сутність та основні характеристики.

Методичні засади оцінки ефективності діяльності підприємства. Поняття та систематизація показників ефективності діяльності туристичного підприємства. Сутність поняття «конкуренція». Умови виникнення конкуренції. Форми конкуренції. Детермінанти конкуруючого підприємства.

Основні принципи, критерії та показники конкурентоспроможності підприємства. Підходи до визначення конкурентоспроможності підприємства.

Показники, які визначають конкурентоспроможність підприємств. Фактори впливу на конкурентоспроможність туристичного підприємства. Сутність та елементи конкурентоспроможності туристичного продукту.

Основні фактори, які забезпечують конкурентну перевагу підприємства. Склад внутрішніх конкурентних переваг підприємства. Склад зовнішніх конкурентних переваг підприємства. Класифікація конкурентних переваг підприємства. Обґрунтування заходів щодо зміцнення конкурентоспроможності туристичного підприємства.

Тема 13. Управління грошовими потоками туристичного підприємства

Грошові потоки туристичного підприємства як економічна категорія та показник діяльності. Стратегія управління грошовими потоками туристичного підприємства. Ідентифікація обсягу і структури грошових потоків туристичного підприємства. Методика аналізу грошових потоків туристичного підприємства.

Напрями та методи оптимізації грошових потоків туристичного підприємства. Планування обсягу та структури грошових потоків туристичного підприємства. Платіжний календар.

Тема 14. Фінансово-майновий стан суб'єктів туристичного бізнесу та методи його оцінювання

Поняття фінансово-майнового стану підприємства, мета та задачі його дослідження. Поняття та методи оцінки фінансово-майнового стану туристичного підприємства.

Сутність поняття та показники оцінки ліквідності та платоспроможності туристичного підприємства.

Сутність поняття фінансової стійкості підприємства. Класифікація типів фінансової стійкості підприємства. Роль управління фінансовою стійкістю в забезпеченні ефективної діяльності туристичних підприємств. Показники оцінки фінансової стійкості туристичного підприємства. Індикатори і інструменти управління фінансовою стійкістю туристичних підприємств та фактори, які впливають її рівень.

Показники рентабельності діяльності туристичного підприємства. Особливості обчислення та аналізу рентабельності обороту, активів, капіталу, ресурсів туристичного підприємства.

Показники оцінки ділової активності (оборотності) туристичного підприємства.

Методи комплексного оцінювання фінансово-майнового стану

туристичного підприємства.

Тема 15. Інвестиційно-інноваційна діяльність і розвиток туристичного підприємства

Визначення життєвого циклу туристичних підприємств. Основні етапи в розвитку туристичного бізнесу (стадії життєвого циклу). Сектор транснаціональних корпорацій у світовій туристичній індустрії як об'єктів для інвестицій.

Класифікація об'єктів інвестування в туристичній індустрії. Стандартна класифікація засобів розміщення в галузі туризму. Класифікація транснаціональних корпорацій, що діють у сфері туристично-готельного бізнесу.

Показники, що характеризують фінансовий стан підприємства та використовуються для оцінки його інвестиційної привабливості. Методика розрахунку показників : EPS, EBITDA, коефіцієнт P/E, коефіцієнти Бета і Альфа, Капіталізація компаній туристичного бізнесу, Модель стійкого зростання.

Етапи визначення інвестиційної привабливості транснаціональних корпорацій туристично-готельної галузі. Етапи комплексної оцінки інвестиційного потенціалу транснаціональних корпорацій.

Концептуальні основи аналізу інвестиційних проектів в галузі туризму. Принципи розрахунку проектного грошового потоку. Обґрунтування доцільності реалізації проектних рішень за допомогою проектного грошового потоку. Характеристика методів оцінки ефективності інвестиції. Поняття критерію оцінки та порівняння інвестиційних проектів. Принципи оцінки ефективності проектних рішень. Методика розрахунку, економічний зміст, переваги і недоліки, застосування у практиці оцінки проектних рішень інтегральних показників: чистої теперішньої вартості, коефіцієнту вигоди-затрати; внутрішньої норми доходності; періоду окупності; еквівалентного анuitету, ефективності витрат. Порівняння проектів за допомогою різних критеріїв оцінки.

Теоретичні основи інноватики. Становлення теорії інноватики та її сучасні концепції. Інноваційні стратегії. Управління інноваціями. Інноваційні технології в процесі виробництва туристичного продукту. Інновації в сфері управління туристичною компанією. Інновації в структурі і внутрішньому середовищі сучасної туристичної компанії. Проектні структури в управлінні туристичною компанією. Інноваційні технології в туристичному маркетингу. Особливості застосування маркетингових інновацій в сфері туризму. Брендинг як інноваційний інструмент просування туристичного продукту.

Інформаційні інноваційні технології в сфері туризму. Автоматизація і віртуалізація в розвитку інноваційного процесу туристичної компанії.

Розвиток як об'єктивна умова довгострокового існування туристичного підприємства: напрями та фактори. Джерела розвитку туристичного підприємства. Інвестиційна діяльність у сфері туризму. Інноваційний розвиток туристичного підприємства: сутність та основні напрями.

Техніко-економічне та фінансове обґрунтування бізнес-проектів у сфері туризму. Бізнес проекти: сутність та види. Бізнес-план як документ обґрунтування проектів розвитку туристичного підприємства. Зміст та обґрунтування основних розділів бізнес плану.

Тема 16. Управління ризиком та економічна безпека туристичних підприємств

Сутність господарських ризиків та їх місце в підприємницькій діяльності. Класифікація та характеристика ризиків, притаманних діяльності туристичного підприємства.

Ризики діяльності туристичного підприємства як об'єкт управління. Методи та інструментарій мінімізації і профілактики підприємницьких ризиків туристичного підприємства.

Сутність та основні види ризиків у діяльності підприємств туристичної сфери. Класифікація та характеристика ризиків туристичних підприємств. Види та характеристика втрат підприємств туристичної індустрії від ризикових подій. Оцінка розміру господарського ризику і можливих фінансових втрат.

Вихідні передумови та зміст управління ризиком: сутність, принципи розробки. Структурно-логічна схема процесу управління ризиком та характеристика змісту окремих етапів роботи.

Методичні підходи до виявлення ризикових подій та видів ризику, що притаманні діяльності підприємств туристичної сфери.

Методичний інструментарій оцінки рівня ризиків підприємств туристичної сфери залежно від їх виду, характеру прояву, наявності інформаційного забезпечення тощо. Шляхи та заходи щодо профілактики та мінімізації рівня ризиків на підприємствах туристичної сфери.

Форми внутрішнього страхування господарського ризику та оцінка їх ефективності на туристичних підприємствах. Форми зовнішнього страхування господарського ризику. Обов'язкове та добровільне страхування. Ефективність зовнішнього страхування господарського ризику, методи розрахунків.

Банкрутство підприємства: його суть та форми регулювання в Україні. Основні причини, що призводять до банкрутства туристичних підприємств. Санація підприємств та умови її проведення. Форми санації туристичних підприємств, порядок та черговість задоволення претензій кредиторів у разі банкрутств.

Антикризове управління потенціалом підприємства. Види кризових ситуацій. Внутрішні та зовнішні прояви наявності кризи. Види кризових факторів. Механізм та етапи аналізу кризових явищ.

4. СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

4.1. Структура навчальної дисципліни за формами навчання

Тема дисципліни	Обсяг у годинах																							
	денна форма												заочна форма											
	повна						скорочена						повна						скорочена					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі					усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		Л	СЗ	ПЗ	ЛЗ	СРС		Л	СЗ	ПЗ	ЛЗ	СРС		Л	СЗ	ПЗ	ЛЗ	СРС		Л	СЗ	ПЗ	ЛЗ	СРС
Тема 1. Роль і місце туризму в системі ринкового господарства країни	5	2		2		1							14					14						
Тема 2. Основи економіки туризму	10	4		4		2							24					24						
Тема 3. Туристичний ринок та елементи його інфраструктури	10	4		4		2							20	2				18						
Тема 4. Туристичний бізнес як економіко-технологічна система	10	4		4		2							20					20						
Тема 5. Економічний потенціал туристичного підприємства	6	2		2		2							20	2		2		16						
Тема 6. Управління трудовими ресурсами (персоналом) туристичного підприємства	12	4		4		4							22	1		1		20						
Тема 7. Майновий потенціал туристичного підприємства та джерела його фінансування	12	4		4		4							22	1		1		20						
Тема 8. Планування виробництва та реалізації туристичного продукту	10	4		4		2							22	1		1		20						
Тема 9. Витрати на виробництво та реалізацію	16	6		6		4							20	1		1		18						

Тема дисципліни	Обсяг у годинах																							
	денна форма												заочна форма											
	повна						скорочена						повна						скорочена					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі					усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		Л	СЗ	ПЗ	ЛЗ	СРС		Л	СЗ	ПЗ	ЛЗ	СРС		Л	СЗ	ПЗ	ЛЗ	СРС		Л	СЗ	ПЗ	ЛЗ	СРС
туристичного продукту																								
Тема 10. Цінова політика в сфері туристичного бізнесу	14	6		4		4							26	2		2		22						
Тема 11. Фінансові результати господарювання суб'єктів туристичного бізнесу	34	6		6		22							20	1		2		17						
Тема 12. . Ефективність діяльності і конкурентоспроможність суб'єктів туристичного бізнесу	30	4		4		22							20					20						
Тема 13 Управління грошовими потоками туристичного підприємства	20	2		2		18							16					16						
Тема 14. Фінансово-майновий стан суб'єктів туристичного бізнесу та методи його оцінювання	38	6		6		26							23	1		2		20						
Тема 15. Інвестиційно-інноваційна діяльність і розвиток туристичного підприємства	32	6		6		20							14					14						
Тема 16. Управління ризиком та економічна безпека туристичних підприємств	24	4		4		16							12					12						
Курсова робота	30					30																		
Усього годин / кредитів ECTS	315/ 10,5	68		66		181							315/ 10,5	12		12		291						

4.2. Обсяги та структура навчальної дисципліни за навчальними роками

Форма навчання	Вид навчальних занять	Навчальні роки							
		2017/2018		2018/2019		2019/2020		2020/2021	
		осінь	весна	осінь	весна	осінь	весна	осінь	весна
Денна повна	Лекційні заняття				40	28			
	Семінарські заняття								
	Практичні заняття				38	28			
	Лабораторні заняття								
	Курсова робота				30				
	Самостійна робота студентів				27	124			
	Усього годин				135	180			
Денна скорочена	Лекційні заняття								
	Семінарські заняття								
	Практичні заняття								
	Лабораторні заняття								
	Курсова робота								
	Самостійна робота студентів								
	Усього годин								
Заочна повна	Лекційні заняття				4	6	2		
	Семінарські заняття								
	Практичні заняття				2	6	4		
	Лабораторні заняття								
	Курсова робота								
	Самостійна робота студентів				99	93	99		
	Усього годин				105	105	105		
Заочна скорочена	Лекційні заняття								
	Семінарські заняття								
	Практичні заняття								
	Лабораторні заняття								
	Курсова робота								
	Самостійна робота студентів								
	Усього годин								

5. ТЕМИ ЛЕКЦІЙНИХ, СЕМІНАРСЬКИХ (ПРАКТИЧНИХ) І ЛАБОРАТОРНИХ ЗАНЯТЬ

5.1. Теми лекційних занять

Тема дисципліни	Тема лекції	Обсяг у годинах			
		денна форма		заочна форма	
		повна	скорочена	повна	скорочена
Тема 1. Роль і місце туризму в системі ринкового господарства країни	Роль і місце туризму в системі ринкового господарства країни	2			
Тема 2. Основи економіки туризму	Основні поняття й сутність економіки туризму	2			
	Основні туризмологічні концепції. Правові основи організації туристичного бізнесу в Україні	2			
Тема 3. Туристичний ринок та елементи його інфраструктури	Сутність, особливості та механізм функціонування туристичного ринку	2		2	
	Туристична інфраструктура	2			
Тема 4. Туристичний бізнес як економіко-технологічна система	Середовище функціонування туристичного бізнесу	2			
	Сфери туристичного бізнесу	2			
Тема 5. Економічний потенціал туристичного підприємства	Економічний потенціал туристичного підприємства	2		2	
Тема 6. Управління трудовими ресурсами (персоналом) туристичного підприємства	Трудові ресурси (персонал) туристичного підприємства	2		1	
	Матеріальне стимулювання персоналу туристичного підприємства	2			
Тема 7. Майновий потенціал туристичного підприємства та джерела його фінансування	Майнові ресурси (активи) туристичного підприємства	2		1	
	Джерела фінансування активів туристичного підприємства	2			
Тема 8. Планування виробництва та реалізації туристичного продукту	Виробництво туристичних продуктів і послуг	2		1	
	Планування обсягу виробництва та продажу на підприємствах туристичної індустрії	2			

Тема дисципліни	Тема лекції	Обсяг у годинах			
		денна форма		заочна форма	
		повна	скорочена	повна	скорочена
Тема 9. Витрати на виробництво та реалізацію туристичного продукту	Економічна характеристика витрат на виробництво та реалізацію туристичного продукту	2		1	
	Собівартість туристичного продукту і туристичної послуги	2			
	Управління витратами на виробництво та реалізацію туристичного продукту	2			
Тема 10. Цінова політика в сфері туристичного бізнесу	Економічна природа та сутність ціни в ринковій економіці	2		2	
	Особливості ціноутворення в туристичних підприємствах	2			
	Цінова політика туристичного підприємства та фактори, що на неї впливають	2			
Тема 11. Фінансові результати господарювання суб'єктів туристичного бізнесу	Фінансові результати в системі показників діяльності туристичного підприємства	2		1	
	Основи управління прибутком туристичних підприємств	2			
	Оподаткування діяльності туристичних підприємств	2			
Тема 12. Ефективність діяльності і конкурентоспроможність суб'єктів туристичного бізнесу	Ефективність діяльності суб'єктів туристичного бізнесу	2			
	Конкурентоспроможність суб'єктів туристичного бізнесу	2			
Тема 13. Управління грошовими потоками туристичного підприємства	Управління грошовими потоками туристичного підприємства	2			
Тема 14. Фінансово-майновий стан суб'єктів туристичного бізнесу та методи його оцінювання	Економічна характеристика фінансово-майнового стану суб'єктів туристичного бізнесу	2		1	
	Рентабельність як показник ефективності господарювання на рівні суб'єктів туристичного	2			

Тема дисципліни	Тема лекції	Обсяг у годинах			
		денна форма		заочна форма	
		повна	скорочена	повна	скорочена
	бізнесу				
	Управління фінансовою стійкістю туристичних підприємств	2			
Тема 15. Інвестиційно-інноваційна діяльність і розвиток туристичного підприємства	Життєвий цикл туристичних підприємств	2			
	Аналіз інвестиційних проектів в галузі туризму	2			
	Інновації в туризмі	2			
Тема 16. Управління ризиком та економічна безпека туристичних підприємств	Ризики та економічна безпека туристичних підприємств	2			
	Антикризове управління туристичним підприємством	2			
Усього		68		12	

Лекційний матеріал наведено у [4, 5].

5.2. Теми семінарських занять

Не передбачено навчальним планом.

5.3. Теми практичних занять

Тема дисципліни	Тема практичного заняття	Обсяг у годинах			
		денна форма		заочна форма	
		повна	скорочена	повна	скорочена
Тема 1. Роль і місце туризму в системі ринкового господарства країни	Роль і місце туризму в системі ринкового господарства країни	2			
Тема 2. Основи економіки туризму	Характеристика основних туризмологічних концепцій	2			
	Економічна характеристика туристичного продукту	2			
Тема 3. Туристичний ринок та елементи його інфраструктури	Сутність, особливості та механізм функціонування туристичного ринку	2			
	Туристична інфраструктура	2			
Тема 4. Туристичний бізнес як економіко-технологічна система	Сфери туристичного бізнесу	2			

Тема дисципліни	Тема практичного заняття	Обсяг у годинах			
		денна форма		заочна форма	
		повна	скорочена	повна	скорочена
	Туристичне підприємство як відкрита соціально-економічна система	2			
Тема 5. Економічний потенціал туристичного підприємства	Економічний потенціал туристичного підприємства	2		2	
Тема 6. Управління трудовими ресурсами (персоналом) туристичного підприємства	Трудові ресурси (персонал) туристичного підприємства	2		1	
	Матеріальне стимулювання персоналу туристичного підприємства	2			
Тема 7. Майновий потенціал туристичного підприємства та джерела його фінансування	Майнові ресурси (активи) туристичного підприємства	2		1	
	Джерела фінансування активів туристичного підприємства	2			
Тема 8. Планування виробництва та реалізації туристичного продукту	Виробництво туристичних продуктів і послуг	2		1	
	Планування обсягу виробництва та продажу на підприємствах туристичної індустрії	2			
Тема 9. Витрати на виробництво та реалізацію туристичного продукту	Економічна характеристика витрат на виробництво та реалізацію туристичного продукту	2		1	
	Собівартість туристичного продукту і туристичної послуги	2			
	Управління витратами на виробництво та реалізацію туристичного продукту	2			
Тема 10. Цінова політика в сфері туристичного бізнесу	Особливості ціноутворення в туристичних підприємствах	2		2	
	Цінова політика туристичного підприємства та фактори, що на неї впливають	2			
Тема 11. Фінансові результати господарювання	Фінансові результати в системі показників діяльності туристичного	2		2	

Тема дисципліни	Тема практичного заняття	Обсяг у годинах			
		денна форма		заочна форма	
		повна	скорочена	повна	скорочена
суб'єктів туристичного бізнесу	підприємства				
	Основи управління прибутком туристичних підприємств	2			
	Оподаткування діяльності туристичних підприємств	2			
Тема 12. Ефективність діяльності і конкурентоспроможність суб'єктів туристичного бізнесу	Ефективність діяльності суб'єктів туристичного бізнесу	2			
	Конкурентоспроможність суб'єктів туристичного бізнесу	2			
Тема 13. Управління грошовими потоками туристичного підприємства	Управління грошовими потоками туристичного підприємства	2			
Тема 14. Фінансово-майновий стан суб'єктів туристичного бізнесу та методи його оцінювання	Економічна характеристика фінансово-майновий стану суб'єктів туристичного бізнесу	2		2	
	Рентабельність як показник ефективності господарювання на рівні суб'єктів туристичного бізнесу	2			
	Управління фінансовою стійкістю для забезпечення ефективної діяльності туристичних підприємств	2			
Тема 15. Інвестиційно-інноваційна діяльність і розвиток туристичного підприємства	Життєвий цикл туристичних підприємств	2			
	Аналіз інвестиційних проектів в галузі туризму	2			
	Інновації в туризмі	2			
Тема 16. Управління ризиком та економічна безпека туристичних підприємств	Ризики та економічна безпека туристичних підприємств	2			
	Антикризове управління туристичним підприємством	2			
Усього		66		12	

Завдання до практичних занять наведено у [1].

5.4. Теми лабораторних занять

Не передбачено навчальним планом.

6. ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

Основні види самостійної роботи, які запропоновані студентам:

1. Вивчення лекційного матеріалу.
2. Робота з опрацювання та вивчення рекомендованої літератури.
3. Вивчення основних термінів та понять рекомендованої літератури.
4. Підготовка до семінарських і практичних занять, дискусій, роботи в малих групах, тестування.
5. Контрольна перевірка кожним слухачем особистих знань, запитання для самоконтролю, вирішення задач.

Завдання до самостійної роботи занять наведено у [3].

Організація самостійної роботи студентів регламентується наступними нормативними документами:

- Положенням про самостійну роботу студентів Харківського торговельно-економічного-інституту КНТЕУ;
- Положенням про організацію освітнього процесу у Харківському торговельно-економічному інституті КНТЕУ.

7. ІНДИВІДУАЛЬНІ ЗАВДАННЯ, ПЕРЕДБАЧЕНІ НАВЧАЛЬНИМ ПЛАНОМ

Навчальним планом передбачено виконання курсової роботи. Порядок її виконання та критерії оцінювання наведено у [2].

Організація курсового проектування регламентується наступними нормативними документами:

- Положенням про організацію виконання та захисту курсових робіт (проектів);
- Положенням про систему запобігання та виявлення академічного плагіату у творах працівників і здобувачів вищої освіти Харківського торговельно-економічного інституту Київського національного торговельно-економічного університету.

8. СХЕМА НАРАХУВАННЯ БАЛІВ

8.1. Схема нарахування балів для студентів денної форми навчання

Види контролю	Теми дисципліни / види активності	Навчальні роки							
		2017/2018		2018/2019		2019/2020		2020/2021	
		осінь	весна	осінь	весна	осінь	весна	осінь	весна
Поточний контроль (максимум 60 балів, мінімум 34)	Тема 1				4				
	Тема 2				6				
	Тема 3				6				
	Тема 4				8				
	Тема 5				6				
	Тема 6				6				
	Тема 7				6				
	Тема 8				6				
	Тема 9				6				
	Тема 10				6				
	Тема 11					12			
	Тема 12					10			
	Тема 13					8			
	Тема 14					12			
	Тема 15					10			
	Тема 16					8			
Підсумковий контроль	Письмовий екзамен				40	40			
Разом					100	100			

Студент може одержати додаткові бали (не більше 10 балів) за проявлену активність з навчальної дисципліни протягом кожного семестру.

8.2. Схема нарахування балів для студентів заочної форми навчання

Види контролю	Теми дисципліни / види активності	Навчальні роки							
		2017/2018		2018/2019		2019/2020		2020/2021	
		осінь	весна	осінь	весна	осінь	весна	осінь	весна
Поточний контроль (максимум 60 балів, мінімум 34)	вид 1				15	15	15		
	вид 2				10	10	10		
	вид 3				5	5	5		
Підсумковий контроль	Письмовий екзамен					40	40		
Разом						100	100		

Види активності студента з навчальної дисципліни протягом семестру:

1. Самостійне опрацювання тестів відповідно до тем дисципліни.
2. Вирішення практичних завдань.
3. Відвідування аудиторних занять.

9. МЕТОДИ КОНТРОЛЮ

Для визначення рівня засвоєння студентами навчального матеріалу використовуються такі форми та методи оцінювання:

Поточний контроль:

- для студентів денної форми навчання: тестування в системі дистанційного навчання інституту, виконання розрахункових завдань з тем дисципліни;
- для студентів заочної форми навчання: тестування в системі дистанційного навчання інституту.

Умовою допуску до підсумкового контролю є виконання програми дисципліни (відпрацювання всіх лекційних і практичних занять) і отримання оцінки за виконання завдань поточного контролю не менше 34 балів

Підсумковий контроль:

- для студентів денної форми навчання: письмовий екзамен;
- для студентів заочної форми навчання: письмовий екзамен.

При проведенні підсумкового контролю викладач залишає за собою право з'ясовувати рівень знань студентів за допомогою додаткових питань відповідно до інформаційного обсягу дисципліни.

Організація та проведення контрольних заходів регламентується наступними нормативними документами:

- Положенням про оцінювання результатів навчання студентів;
- Положенням про організацію освітнього процесу у Харківському торговельно-економічному інституті КНТЕУ.

10. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

10.1. Основна література

1. Благоразумова О. В. Економіка туризму : завдання до практичних занять / О. В. Благоразумова. – Харків : ХТЕІ КНТЕУ, 2018. – 20 с. – Рукопис.
2. Благоразумова О. В. Економіка туризму : методичні рекомендації до виконання курсової роботи / О. В. Благоразумова. – Харків : ХТЕІ КНТЕУ, 2018. – 78 с. – Рукопис.
3. Благоразумова О. В. Економіка туризму : методичні рекомендації до самостійної роботи студентів / О. В. Благоразумова. – Харків, 2018. – 22 с. – Рукопис.
4. Якименко-Терещенко Н. В. Конспект лекцій з навчальної дисципліни «Економіка туризму» / Н. В. Якименко-Терещенко. – Харків : ХТЕІ КНТЕУ, 2017. – Ч. 1. – 89 с.

5. Якименко-Терещенко Н. В. Конспект лекцій з навчальної дисципліни «Економіка туризму» / Н. В. Якименко-Терещенко. – Харків : ХТЕІ КНТЕУ, 2017. – Ч. 2. – 93 с.

10.2. Допоміжна література

6. Бойчик І. М. Економіка підприємства : підручник / І. М. Бойчик. – Київ : Кондор-Видавництво, 2016. – 378 с.

7. Власова Н. О. Економіка ресторанного господарства : навчальний посібник / Н. О. Власова [та ін.]. – Харків : Світ книг, 2013. – 389 с.

8. Дядечко Л. П. Економіка туристичного бізнесу : навчальний посібник / Л. П. Дядечко. – Київ : Центр учбової літератури, 2007. – 224 с.

9. Кочубей Р. В. Предпринимательские структуры в изменяющейся среде: проблемы адаптации : монография / Р. В. Кочубей. – Суми : Університетська книга, 2015. – 540 с.

10. Мальська М. П. Туристичний бізнес: теорія та практика : навчальний посібник / М. П. Мальська, В. В. Худо. – 2-ге вид., перероб. та доп. – Київ : Центр учбової літератури, 2012. – 368 с.

11. Моргулець О. Б. Менеджмент у сфері послуг : навчальний посібник / О. Б. Моргулець. – Київ : Центр учбової літератури, 2016. – 384 с.

12. Рутинський М. Й. Економіка туризму: теорія та практик : підручник / М. Й. Рутинський [та ін.]. – Київ : Центр учбової літератури, 2017. – 544 с.

13. Шлійко А. В. Економіка підприємництва на ринку товарів і послуг : навчальний посібник / А. В. Шлійко. – Київ : Центр учбової літератури, 2008. – 376 с.

11. ІНФОРМАЦІЙНІ РЕСУРСИ В ІНТЕРНЕТІ

14. Все о туризме: туристическая библиотека [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://tourlib.net/lib.htm>. – Станом на 02.2018. – Назва з екрану.

15. Господарський кодекс України [Електронний ресурс] : Закон України № 436-IV від 16.01.2003 р. // Верховна Рада України. Законодавство України : [база даних]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15>. – Станом на 02.12.2018. – Назва з екрана.

16. Податковий кодекс України [Електронний ресурс] : Закон України № 2755-VI від 02.12.2010 р. // Верховна Рада України. Законодавство України : [база даних]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>. – Станом на 02.12.2018. – Назва з екрана.

17. Про захист економічної конкуренції [Електронний ресурс] : Закон України № 2210-III від 11.01.2001 р. // Верховна Рада України. Законодавство України : [база даних]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2210-14>. – Станом на 02.12.2018. – Назва з екрана.

18. Про туризм [Електронний ресурс] : Закон України № 324/95-ВР від 11.02.2015 р. // Верховна Рада України. Законодавство України : [база даних]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/324/95-вр> – Станом на 02.12.2018. – Назва з екрана.

19. Про ціни і ціноутворення [Електронний ресурс] : Закон України № 19-20 від 2013 р. // Верховна Рада України. Законодавство України : [база даних]. – Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/5007-17>. – Станом на 02.12.2018. – Назва з екрана.